СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 42. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 21 лютого 1933. VOL. XLI. No. 42. Jersey City, N. J., Tuesday, Ferruary 21, 1933. THREE CENTS.

РИҐЛІ ПІДВИЩУЄ ЗАРОБІТНІ ПЛАТНІ

ШІКАҐО. — Філіп К. Риґлі подав до загального відома, що підвищує заробітні платні для усіх робітників, котрі працюють у фабриці „Вилієм Риґлі, джуніор, Компані", оснований його батьком. Є це відома в цілім світі фабрика, яка продукує ґуму до жування.

Риґлі каже, що коли робітникам платиться тільки те, що їм доконче потрібне на життя, то годі надіятися поправи економічних відносин. Щоби бизнес поправився, треба, щоби збільшився контінґент споживачів. А число споживачів зросте тоді, коли робітники матимуть змогу більше закуповувати. А це знову станеться тоді, коли вони будуть більше заробляти.

Риґлі підніс уже перше заробітні платні у своїх фабриках у Канаді.

Д-Р БОТЛЕР ПРО ВАШИНҐТОНА.

НЮ ЙОРК. — Д-р Николас Ботлер, президент Коломбійського університету, каже, що народи зі старою культурою, коли їм приходиться переживати тяжкі хвилі, звертаються завжди за порадою до своїх великих людей, котрих ті народи видали на протязі своєї історії.

Тесаме треба тепер зробити й Америці. І треба звернутися до Вашинґтона, як тої особи, що всеціло віддала себе на службу державі й дала приклад, як треба людині заховуватися в часах, коли край переживає крізу.

Ботлер радить Америці піти за Вашинґтоном у відносинах до держав світа. Вашинґтон, говорив Ботлер, не радив звязуватися з ніякою державою, але радив, з всіми жити в згоді й у той спосіб старатися довести до міжнародного замирення.

ПОТОПИЛИСЯ ПІД ЛЕДОМ.

НЮ ЙОРК. — Три молоді хлопці, у віці від 10 до 14 років потонули в ріці Бронкс. Хлопці переходили через ріку по тонкім леді, який заломився. Четвертого з них вдалося виратувати. Витягнув його молодий хлопчина, що скочив до ріки і тягнув його за чуприну й так дотягнув до берега. Хлопець, що ратував, не хотів подати свого імени, бо казав, що боїться матери, яка добре вилаялаб його за те, що ходив над рікою.

КАЖУТЬ ПОЖДАТИ З ОБЕЗПЕЧЕННЯМ ВІД БЕЗРОБІТТЯ.

ОЛБАНІ. — В леґіслятурі радять підождати з ухвалою закона про обезпечення безробітних, поки бизнес не поправиться. Кажуть, що фабриканти заявили, що колиб тепер ухвалено таке обезпечення, тоді треба би було звільнити ще більше число робітників з роботи, головно тих, що працюють тільки день або два на тиждень. Бо й за них треба би було платити асекураційні вкладки.

ПОБИЛИСЯ ПАСТОР З ТРОСТІСОМ.

ЛОНҐ БІЧ. — Фелікс Робінсон, пастор лютеранської церкви, готовився йти проповідати про те, якою повинна бути церква, як голова тростісів церковних, Чарлз Акерман, попав з ним у конфлікт зприводу фінансових справ. Розмова скінчилася тим, що пастор добре побив Акермана. Замісць проповіди було переслухання на поліції.

КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА НА АНҐЛІКАНСЬКІЙ ЗЕМЛІ.

НАСАВ (Багамас). — Тут побудовано католицьку церкву на землі, яка належить до анґліканської церкви. Помилку завважено, коли вже церква була побудована. Справа опинилася в Лондоні, а верховна влада анґліканської церкви вирішила, що церкву побудовано в добрій вірі й це противилосяб християнській науці, щоби тепер з того робити якусь квестію.

ЗА НОВІ КОРАБЛІ.

САН ФРАНСІСКО. — Останні маневри американської фльоти виказали, що ні „чорні" ні „сині" не осягнули побіди. Це не задоволяє офіцирів маринарки. Вони кажуть, що коли не збільшаємо американської маринарки то доконче треба усунути старі воєнні кораблі, а заступити їх модерними.

СПІШНО ЗІ ЗНЕСЕННЯМ ПРОГИБІЦІЇ.

ШАЄН (Вайомінґ). — Ґовернор підписав законопроєкт, який зносить прогибіцію в стейті. Другим законом завів уже продажу алькогольних 4% напитків.

РАТУЄ ОПЕРУ.

НЮ ЙОРК. — Славна бувша співачка, Марцеля Сембріх, хоче доконче вратувати істнування Метрополітен Опери. Вона радить передавати більше число опер через радіо, а за те збирати від власників радія малі місячні квоти, коло $1, на допомогу опері. В той спосіб, каже Сембріх, можна зібрати тих $300,000, яких треба, щоби покривати дефіцит опери.

КРИТИКУЄ АНҐЛЬО-САКСОНСЬКИЙ ГУМОР.

НЮ ЙОРК. — Лудовісі, автор книжки „Ди Сікрет оф Лафтер", пише, що великі люди, педаґоґи, реформатори чи будівничі держав ніколи не були гумористами. Він доказує, що коли би вони були послугувалися гумором так, як це практикує тепер анґльо-саксонська раса, то не булиб осягнули нічого великого.

УКРАЇНСЬКА ҐРАФІЧНА ВИСТАВА В БЕРЛІНІ.

(УП) Дня 5. 2. в год. 12-тій в полудне відкрив бувший німецький військовий міністер Ґренер українську ґрафічну виставу в Берліні. На відкриття зійшлось було чимало публики і своїх і чужих, не зважаючи на лиху погоду. Влаштував виставу Український Науковий Інститут за старанням проф. д-ра З. Кузелі і проф. д-ра І. Мірчука. Гарно виданий катальоґ дає короткий перегляд виставлених обєктів ріжних українських мистців-ґрафіків, від Шевченка починаючи, а на найновіших кінчаючи. Всіх перечислити годі й у фахову критику вдаватись не будемо. Залишимо це фаховцям. Сама вистава буде тревати до 26 лютого й міститься в забудованнях мистецької бібліотеки при Прінц-Штрасе. Німецька та заступлена в Берліні чужинна преса виявила зацікавлення виставою, а в німецькій пресі появилися вже звістки та рецензії, що підчеркують відрубність українського мистецтва від московського. До такого не привик ще німецький глядач, який досі бачив все московськими очима, бо укладав свій погляд на Схід під московським впливом. Всіх матеріялів не вдалось виставити. Вони зложені й упорядковані в катальоґах, що стоять кождому до розпорядимости, бо замало було місця.

Вистава ця є ще одним кроком вперед в українській закордонній пропаґанді й на часі. На це вказують голоси німецької преси. Давніше влаштовували ріжні товариства та поодинокі люди подібні мистецькі вистави. Замісць вічного нарікання ми показуємо, що можемо щось дати в зазгальну скарбницю світа, а це дуже важне в теперішню хвилину. Ця вистава й завершить на зимовий семестер працю Українського Наукового Інституту в области культури та науки. — М. С.

ЯК ЗАПОБІГАЮТЬ НІМЦІ КАТАСТРОФАМ НА ПЕРЕЇЗДАХ.

(УП) На рік 1933 німецька дирекція залізниць постановила вибудувати 100 нових залізничих рамп на досі нестережених переходах залізниць. Рівночасно з тим буде розбудована також ціла система автоматичних світляних сиґналів для остороги переїджаючих авт вразі надходу потягу. Світло в таких сиґналах то гасне, то знов засвічується. Видно його здалека і автомобіліст буде мати змогу здержати авто, щоб уникнути катастрофи, яких у Німеччині так багато.

НЕ ДАВСЯ ПОВІСИТИ.

Віденські часописи пишуть з Кляґенфурту, що в місцевости Мітертріє в Каринтії мала відбутись екзекуція на Урбасі, засудженім на кару смерти. Але Урбас у нагальний спосіб спротивився, щоби на ньому виконано екзекуцію, кинувся на баґнет жандармського кріса й згинув на місці.

МОСКОВСЬКІ ЧАСОПИСИ ДОРОЖІЮТЬ.

З днем 1-го лютого ц. р. ціну часописів двократно підвищено. Один примірник часопису буде коштувати 10 копійок. Це свідчить про дальший упадок покупної сили рубля. Підвишку ціни оправдують конечністю усунити дефіцити пресових видавництв.

ЖУРНАЛІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ П. СКОРОПАДСЬКОГО.

(УП) Свойого часу появилась була майже в усій підрядній німецькій пресі велика передова стаття, підписана бувшим гетьманом України, п. Скоропадським. Як довідуємось, то цеї статті, кажуть, не писав п. Скоропадський, ані люди з його окруження з Берліна. Це мав бути якийсь пляґіят, скомпонований на підставі мабуть підслуханих комбінацій в гетьманців-скоропадчиків, бо оперував арґументами, які часто розглядає та ґрупа. Як виходить з московської, по українськи писаної совітської преси, покликувались на туж статтю й у Москві при нарадах ріжних комуністичних установ та на її фальшиві дані відносно України.

В міжчасі напечатав був цю статтю й офіціяльний орґан п. Скоропадського в Шікаґо, двотижневик „Січ". З боку гетьманської управи з Берліна заповіджено навіть слідство против якоїсь пресової аґенції, що ту статтю пустила в світ. Щож виявило слідство, досі не відомо, хоч варто би було з тими вислідами поділитися й з українським громадянством, щоб раз опрокинути ту ганебну статтю, котрої авторство трудно приписати Українцеви, який би він не був. Хіба, що він не Українець. Також трудно припустити, що жертвою обману впав також і офіціяльний орґан п. Скоропадського, який найкраще повинен бути поінформальний про всякі гетьмансько-політичні концепції та тенденції.

УКРАЇНІКА.

(УП) Німецький фахово-військовий журнал, що входить у всьому світі за найкращий, помістив в числі 28/33 статтю українського журналіста п. Р. Ярого під заголовком „Розброєння й національні меншини". В тій статті звернено увагу на долю національних меншин на випадок війни, коли то їх державна нація чужої для них держави заставить воювати зі зброєю в руках против своїх же братів у ворожій державі. Це в першу чергу відноситься до Українців, яких територія сьогодні розділена між 4 державами в Европі й Азії.

На цю обставину звертає увагу конференція роззброєння, щоб пізніше не було розчарування, коли розрахунки деяких ґенеральних штабів покажуться помилковими й основаними на незнанню своєїж власної держави й її національного складу. Конференція розброєння мусить забезпечити національні меншости перед такими несподіванками відповідними постановами, яких повинні придержуватись всі нації та держави в свойому зброєнні.

ЦВИТЕ „ВІЛЬНА ТОРГОВЛЯ".

Стверджено, що в грудні 1932 р. переловлено на німецько-польській границі товарів на 133,936 зол., які сконфісковано, та що крім цього перепачковано товарів за 20,972 зол., яких не зловлено. За нелеґальний перехід границі арештовано 214 осіб. До того треба ще додати рахунки фірм на квоту 4,313,200 зол., які не були остемпльовані. Ходить тут головно про пачкарство полудневих овочів, хемікалій та тютюну.

МАСОВІ АРЕШТИ В СОВІТСЬКІЙ БІЛОРУСІ.

В мінській „Звезді" появилася ревеляційна стаття предсідника тамошньої академії наук, Горина, який подає, що в Мозирі арештовано ґрупу осіб з кругів монархістів, кадетів, есерів і білоруських соц.-демократів. Провідником цеї ґрупи був селянин Кунгар. Всі вони були обєднані ненавистю до комунізму і вели аґітацію проти колхозів.

Арештований член цього угруповання, Невядомський, зізнав, що клич боротьби з колхозами був тільки тактичним маневром, при помочі якого хотіли витворити настрій, догідний для відновлення збройної боротьби з большевиками.

Рівночасно, по словам Горина, викрили в Мінську контрреволюційну орґанізацію серед службовиків „Білгосземтресту". Члени цеї орґанізації, це білоруські націонал-демократи. Головою їх був бувший офіцир Пожарський. Він то на переслуханні зізнав, що цілю орґанізації мала бути охорона „кулаків" перед насильством большевиків.

Стільки пише правовірний большевик Горин. Ми гаразд знаємо, що за кожною з викритих „справ" криється гидка провокація, що на майбутньому процесі виступить кілька „покаяних", котрі щиро „признаються" до вчинків, які видумало Г.П.У.

З ВЕЛИКОЇ ЛЮБОВИ ЩЕ БІЛЬШИЙ „ПШИК".

Від початку грудня 1932 р. провадили у Варшаві представники совітського комісаріяту закордонної торговлі з польськими співвласниками польсько-совітського торговельного підприємства „Совпольторг" переговори, які 17. січня ц. р. перервано без успіхів. Ще недавно уряджувано у Варшаві велике приняття, на якому виголошувано сердечні заяви про дальшу однозгідність, яка служитиме інтересам обох сторін, і тим подібні фрази. Одним словом — взаїмній любові не було ні кінця, ні міри. Але коли після цих заяв обі сторони прочуняли і почали говорити про кредит і митні знижки, тоді показалося, що для взаїмної любови бракує одним і другим... грошей. Совітські представники хотіли, щоби кредити не зменшувались, а натомісць щоби митні знижки збільшились, на що їм польські інтересанти відповіли, що кредити й так завеликі та що вони на уступки не можуть піти. Так слово по слові... і, як це звичайно у випадках такої великої і наглої любови буває, совітські представники відїхали, кажучи, що вони деінде потраплять більше та лекше позичити.

ПЕРША ШИБЕНИЦЯ У МАКЕДОНІЇ.

В юґославянській частині Македонії, недалеко Деґбара, виконали перший смертний присуд на шибениці. Досі там засуджених на смерть розстрілювали. На невидане видовище зібралась велика юрба цікавих. Кат прийшов у циліндрі і в білих рукавичках. Він мав повісити молодця, що вбив свого приятеля для грабунку. Коли кат виконав присуд, він кинув під шибеницю свої білі рукавички і голосно крикнув: Я невинен у його смерти!

ЯПОНІЯ ВИСЛАЛА КИТАЄВИ УЛЬТИМАТ

ПІЧНЕ НАСТУП НА ПРОВІНЦІЮ ДЖЕГОЛ У ТОЙ ЧАС, КОЛИ ЛІҐА НАЦІЙ БУДЕ СКЛИКАНА НА СПЕЦІЯЛЬНЕ ЗАСІДАННЯ В СПРАВІ МАНДЖУРІЇ.

ТОКІО (Японія). — Справа виступлення Японії з Ліґи Націй вже остаточно вирішена. Тепер нема для нікого сумніву, що Японія рішила стати на цей надзвичайно відповідальний шлях, а не поступитися своїми інтересами в Манджурії. Японські вищі урядники кажуть, що справа виступлення Японії з Ліґи Націй уже вирішена давно, лише ходило про те, коли й у який спосіб виступити.

Засідання Ліґи Націй відбудеться 21 лютого в справі остаточного рішення, як змусити Японію звільнити Манджурію й припинити її політику імперіялізму на на Далекому Сході. Саме на той день японське командування мабуть призначує початок загального наступу на провінцію Джегол, щоб звільнити її від китайських військ та приєднати до манджурської держави Манчуко.

Японське командування вже післано Китаєви рішучий ультимат з домаганням звільнення Джеголу. Можливо, що Китай прийме цей ультимат як офіційне проголошення йому війни, але добровільно з провінції Джегол він не уступить. Як відомо, Ліґа Націй стоїть на тому, що Манджурія є невіддільною частиною Китаю, а тому Китай може всіми способами боротися проти Японії та проти уряду Манчука, не порушуючи тим свого зобовязання перед Ліґою Націй полагоджувати міжнародні спори без війни.

Ситуація на Далекому Сході стає щораз грізніша. Становище там таке, що треба надіятися дуже поспішного дальшого розвитку подій, у які можуть бути втягнені й інші держави.

ҐІТЛЄР ДАЛІ ЗАТИСКАЄ НІМЕЧЧИНУ В КУЛАК.

БЕРЛІН (Німеччина).—В Німеччині тепер припинено на деякий час майже всі ґазети, які не підтримують диктатури Гітлєра. Слідом за замкненням соціялістичних та поступових ґазет гітлерівська влада припинила на кілька днів видавання ґазет навіть монархічних, які не підтримують Гітлера. Між іншими припинено на кілька днів ґазету бувшого канцлєра Брінінґа, „Ґерманія", за те, що вона опублікувала виборчий маніфест католицької партії.

Передвиборчі збори відбуваються під доглядом гітлерівців, а тому вільна передвиборча аґітація в Німеччині тепер не можлива.

ФРАНЦІЯ ЗАНЕПОКОЄНА ВОРОЖНЕЧЕЮ ІТАЛІЇ.

ПАРИЖ (Франція). — Відносини між Францією й Італією після Великої Війни, хоч не були дуже приязні, то були цілком коректні. Та з приходом до влади Гітлєра в Німеччині італійська преса, яку контролює уряд, почала чимраз критичніше ставитися до Франції й навіть проявляти ворожнечу проти своєї сусідки.

Дуже зимне приняття в Італії нового французького посла ще більше переконало Францію, що годі сподіватися щиросты і добросусідських відносин її з Італією. Тепер у політичних колах все більше починають вірити, що між Італією, Угорщиною й Німеччиною істнує військово-політичний союз.

МАСОВІ АРЕШТИ КОМУНІСТІВ У РУМУНІЇ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — З наказу короля Карла почалися масові арешти комуністів, щоби припинити комуністичну пропаґанду в Румунії. Вже арештовано кількасот комуністів у ріжних місцях Румунії. Серед арештованих знаходиться також большевицький аґент, який недавно приїхав з Москви зі значними грішми. При арешті в нього були два почтові голуби. Один з голубів устиг вилетіти й подався до радянщини, а на другому голубі знайшли невеличку рурку з секретними інструкціями Москви до румунських комуністів.

НАДІЮТЬСЯ ВІЙНИ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Всі асекураційні компанії повідомили пароходні компанії, що вони повинні тепер платити асекурацію за свої пароплави, які йдуть на Далекий Схід, у таких розмірах, які були підчас війни. Це значить, що асекураційні компанії сподіваються вибуху війни на Далекому Сході, або вже й тепер ризико плавби кораблів біля берегів Китаю та Японії й радянської Росії таке, яке було підчас війни.

ЗАНЕПОКОЄННІ ВІКОМ ГІНДЕНБУРҐА.

БЕРЛІН (Німеччина). — В Німеччині заєдно зростає занепокоєння зі стану здоровля президента Гінденбурґа. Назовні він виглядає ще досить здоровий і бадьорий, але, беручи на увагу його 85-літній вік, відповідальні німецькі політики бояться, що в нього може нагло виявитися перевтома.

З Гінденбурґом тепер нерозлучно перебуває його син, полковник старої армії, а віцеканцлєр фон Папен користується необмеженним довірям старого президента.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ОДИН ФРОНТ

В останніх часах піднеслися в американсько-українській пресі голоси за один український фронт. Таких кличів не бракувало в Америці ніколи. Та назагал вони були досі тільки пустими фразами, бо хоч виходили можливо з найкращих намірів, не числилися з дісністю. Таке може статися і тепер, бо дійсність наказує розвязувати питання в такий спосіб, який у даних обставинах можливий до здійснення.

Є факт, що Українці в Америці релігійно розєднані. Таке саме розєднання є і в інших народів. Нема потреби тим радуватись, але не треба робити з того якоїсь трагедії. А головно не треба лучити справи релігійного обєднання зі справою обєднання для визволення українського народу і з будовою української держави. З того, що Українці не сходяться на релігійнім полі, не виходить, що вони і при будові української держави не зійдуться ніколи разом.

„Щирий український патріотизм повинен теж зі свого боку спонукати нас до релігійного зєднання в одній церкві, що принесе певно великий хосен українській державницькій ідеї й кождій чисто народній справі" — пише „Америка", маючи на увазі зєднання тільки „в одній правдивій католицькій церкві".

„Українська сукцесійно-православна церква одна-однісенька тільки зможе українських людей розжертих обєднати, їх мозки впорядкувати під один національний світогляд, і так побудувавши один духово-політичний фронт на віроісповідній лінії, примусовим актом злучити всі українські землі, розриваючи межі наїзників, викинувши раз назавсе всіх чотирох окупантів" — читаємо в часописі „Український Вістник".

Подібні голоси підносилися тоді, коли дехто думав за злуку з протестантами. Казали, що доперва тоді протестантський світ обізветься за поневолених Українців і доперва тоді наша справа набере світового розголосу.

Коли в церковних органах пишеться про потребу такого релігійного обєднання, то це до певної міри річ зрозуміла. Але коли ми у звязку з такою пропагандою думаємо про дійсний один політичний фронт, то це справа нереальна. Того роду заклики одного політичного фронту не збудують. Зате, коли є люди, що дійсно дорожать справою такого фронту, то вони згодом переконаються, що поза релігією є ціла низка ріжних важних народніх справ, біля яких можна обєднати нашу імміграцію, не торкаючи релігій і партій.

З ОРҐАНІЧНОЇ ПРАЦІ В РІДНІМ КРАЮ

(Оригінальний допис нашого кореспондента).

III.

В двох попередних статтях подав я загальний огляд на кооперативну роботу та короткий звіт зі зборів Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Львові, зазначивши характеристичні черти тих нарад.

Але головна кооперативна акція припадає окружним (зглядно повітовим) Союзам Кооператив і я подам тепер картину з діяльности такого **Окружного Союза в Коломиї.**

Загальна кріза й зубожіння села — дуже відбилися й на його економічнім стані й він мусів зменшити свій персонал, а тим, що залишилися в службі — зменшено значно платні. Окружний Союз виставив дуже гарний дім, котрий матиме велике значіння у майбутньому, але це причинилося до того, що він попав у довги. Зрештою при тім домі є маґазини на товари й величезне подвіря для приїздних фір з сільких кооператив.

Найбільші однак трудности має Союз з тої причини, що сільські кооперативи завинили йому великі суми за побрані товари. Через те не може і він платити точно своїх рат у гуртівників, а це спричинює нові видатки, як наприклад проценти, проволоки і т. ін.

Щоби перевести ґрунтовні реформи — змінено в останніх часах особовий склад і дирекції і надзірної ради, а головним ведучим діла директором став п. **Берлад,** дотепер другий директор Покутського Кредитового Союза. Є це селянський син з Видинова, снятинського повіту, з покінченими правничими студіями й великою кооперативною практикою.

Людина це незвичайна не лише з уваги на свою роботячість, але й з уваги на рідку між звичайними ґалицькими „рутенцями" точність. На його плечах лежить переведення цілої санації Окружного Союза Кооператив у Коломиї, а посередно й сільських кооператив у тому окрузі.

Він уложив цілий плян санації й старається з залізною консеквенцією перевести його в життя.

І так цілий коломийський округ зістав поділений на 16 районів. Вибрано як зпоміж старшини й урядовців Союза так і зпоміж визначніших селян-кооператорів відповідних референтів і їм уділив директор Берлад найперше точні інструкції.

Тоді назначено в районових осередках (як напр. Березів Нижний, Космач, Перерів, Гвоздець і ін.) на протязі трох тижнів **районові конференції,** на котрих референти подали зібраним представникам сільських кооператив цілий плян санаційної акції.

Тут подам я власне звіт з такої районової конференції, котра відбулася в місточку **Гвіздци,** на котрій виступив яко референт директор Берлад, автор цілого санаційного пляну.

Було **84 учасників** тої конференції — самі молоді, цікаві селяни — головно крамарі й справники кооператив. Проводив нарадами молодий, гарний селянин І. Григорчук, кооператор з Балинець.

Дир. **Берлад** представив найперше фінансовий стан Окружного Союза Кооператив і причини того стану. Не лише зависокі, й непредвиджені кошти союзної домівки спричинили той стан, але й та обставина, що поодинокі кооперативи завинили Союзови значні суми за побрані товари та не доплатили залягаючої ще решти своїх уділів.

Це зрозуміле настільки, що і кооперативам їх довжники не сплачують боргів. Але на це треба власне з якнайбільшою рішучістю звертати увагу. Отже декотрі кооперативи взялися на такий спосіб, що висилають на село фіру й свого чоловіка зі списом довжників. Цей муж довіря вичитує поодиноким ґаздам, скільки вони винні до кооперативи за набрані товари й вона ті належитости сплачують у короткій дорозі **збіжем.** Збіже зсипується до відповідних мішків, а потім відсилається до окружної централі (Союза), а там — по торговій ціні зачислюється це на конто довгу даної кооперативи. В цих тяжких часах є це найпрактичніший спосіб стягання боргів.

А борги для кооперативи то так, якби людина забила собі голову алькоголем, або якби дитині, щоби була тихо, нерозумна мама дала соку, витисненого з зеленої маківки. Кооперативі здається, що вона щось має, але вона нічого не має, бо то все писане вилами по воді. — І тому треба замкнути борги, а старі стягати.

Очевидна річ, що як кооператива не має грошей — то й не може сплачувати товарових довгів у коломийськім союзі. Але крім тих довгів — кооперативи залягають ще з заплатою решти уділів. І так наприклад Гвоздець Старий винен за товари 191 зол., а за уділи 362 зол.; Остапківці винні за товари 678 зол., а за уділи 610 зол.; Гвоздець Малий винен за товари 653 зол., а за уділи 647 зол. Балинці не винні нічого за товари, але з титулу уділів 817 зол. і т. д. Це наведено лише для прикладу. Але кооперативи повинні знати, що Союз їм боргувати не буде. Нехай стягають також борги, а хто не може зараз заплатити, най підпише декларацію, в який спосіб хоче свій довг виплатити: грішми, збіжем чи яйцями.

Найперше сплатити треба до Союза товарові довги, а потім треба сплачувати поволи й уділи. А щоби не наростали в кооперативах нові борги — мусить крамар виставити й підписати декларацію, що нікому не буде боргувати, хіба лише за ухвалою Надзірної Ради, котра означить висоту боргу. Надто має крамар виставити яко поруку вексель „ін бянко", підписаний двома ручителями.

Від нового року зістали введені в кождій кооперативі „книги замовлень", призначені для Союза, так, щоби він знав, скільки даного товару має спровадити для цілого округа.

Директор Берлад подав ще деякі практичні поради. І так: нехай люди не закуповують ґрунтів за позичені гроші, бо себе лише нищать тай і старий свій ґрунт тратять.

Збіже радив перепускати через **трієр,** як це роблять люди в Балинцях, де кооператива має свій власний трієр. І тому балинецьке збіже на торзі стоїть навіть один золотий вище, як двірське.

Треба конче переводити в життя засаду **„свій до свого".** Це є переведене уже в Балинцях, де кооператива має шість філій, по ріжних кутах. Але в Кулачківцях є аж 7 жидівських склепів. Жиди нераз навмисне платять дещо більше за збіже, щоби зробити конкуренцію кооперативі, але на це не треба зважати.

Статут Кооперативи треба добре виступіювати, щоби кождий знав, що має робити.

Ми робимо старання, щоби наші продукти — от як напр. цибулю — продавати і за границею, але наші доставці мусять привчитися великої точности.

Між іншим ми навязали зносини зі **Швецією,** а то зі Стокгольмом, де тепер осів д-р Прибиткевич, що був перше директором повітового Союза в Косові.

Повертаючись до справи коломийського округа — підніс директор Берлад потребу зорґанізування **„Господарської Ради",** зложеної з представників кооператив.

По рефераті дир. Берлада, що тревав більше як дві години, — розпочалася інтересна дискусія, в котрій зібрані висказували свої погляди і бажання. І так висказано потребу заложення в судово-гвоздецькім повіті „Господарської Ради".

Як до кооператив так і на всілякі анкети й конференції треба конче стягати і жінки, бо вони то властиво ведуть домашне господарство і вони є найбільше наражені на деморалізуючий вплив жидівських крамарів.

Ось таку картину з нашої орґанічної праці на долах — старався я начеркнути для Вп. читачів. Може бути, що там між вами, за великим ставом — вони можуть видаватися надто вже дрібними.

Але вони ними не є, не є вони і малоовmember важні. Зважте, що все те є — **орґанічною роботою,** що все те виробляє людей, їх характер, а заразом має на меті піднести економічний стан нашого села і перебрати устроєння нашого життя в наші руки.

Іван Гуцуляк.

В. Петрин.

ХТО ВКРАВ?

(Оповідання).

(5)

— Біда! — парубок відповів. — Біда вигнала мене в світ за очи. Я був челядником у мого батька, столярського майстра. В хаті була біда, бо батько мав дуже мало роботи. На добавок мама і батько хорували. За незаплачене комірне господар виповів нам хату. Мама померла, а місяць пізніше помер батько. Я загадав забрати полишений батьком варстат і перенестися кудись, де ще нема столярів і де була би робота. Та бідному все вітер в очи віє. Хата згоріла, разом з нею згорів мій варстат разом з усім знаряддям. Я тепер такий столяр, що й одного гибля не має. Не маю і нема защо купити!

— Якжеж ти тепер гадаєш заробляти на хліб насущний?

— Я возьмуся за всяку роботу, щоби заробити щось на купно столярського начиння, хоч би по одному кусникови. Я найкраще заробляв би столярською роботою, наскільки її можна би зробити сокирою і тесаком, бо пила і сокира є в кождій хаті, тесак в кождій другій або третій.

— Я чула, бо мама казала мені, що в млині є якась штудерніша робота, яку не кождий хлоп зробить, — в розмову вмішалася Гандзя.

— Щось в нашім селі знайдеться, — додав Петричка. — На ніч лишися у нас. Можеш і пару днів у нас посидіти. Завтра будемо в селі питати, чи нема для тебе якої роботи. Може справді буде у мого сусіда в млині.

Гадзя крадьки, та вдячно глянула на свого господаря, що бодай так силкується направити зроблену парубкови кривду.

Савка лишився в селі, щоби заробляти на хліб, ще й дещо відкласти на купно столярського знарядя. Не тому Савка лишився в Дерчицях, щоби надіявся там заробити більше ніж в іншім селі, або в місті. Деінде може був би знайшов ліпше платну роботу, та не знайшов би сусідки такої, як Гандзя. Хоч би знайшов подібну, то ще питання, чи вона дивилась би на нього так приязно, як дивилася Гандзя, балакаючи з ним.

Гандзя добре бачила, що Савка горить до неї. Вона своїм поведенням ще роздувала той вогонь, скріпляючи надії парубка. Хоч робила се на те, щоби він не задивився на яку іншу, то тим вона завернула і собі хлопцем голову. Однак вона держала його здалека від себе, щоби йому чогось забогато і передчасно не забаглося. Слова „люблю тебе" ще не вийшли ні з його уст, ні з її. Про се, щоби допустила його до себе поцілувати, то й думати не міг. Він тільки користав з кождої нагоди, щоби бути коло неї і балакати з нею. Решту щастя відкладав на пізніше, коли вже буде мати столярський варстат і все знарядя. За роботу і зарібок він не боявся.

Раз, коли він мав роботу у господаря по тім боці потока, просто хати Петрички, цілі два дни і дві ночи лляв зливний дощ. Кладку коло Петрички забрала вода, друга кладка була дуже далеко. В хвили пополудневого відпочинку Савка не міг скочити до Гандзі на пару слів розмови, бо через ту далеку кладку був би не вернувся на час до своєї роботи. Вони тільки повиходили обоє з хати. Одно стояло по сім боці потока на його березі, друге по тім боці. Вони перекликалися, та не багато чули з того, що одно до одного кричало, бо потік голосно шумів і дерева шуміли. Коли Савка догадався, що даремний труд балакати, він притулив руку до уст і махнув до неї, себто післав їй поцілунок. Вона була трохи збиточницею, отже наставила до нього лице, неначе би взивала його, щоби поцілував. Між ними був потік, отже вона не боялася, що він з того дозволу скористає. Він бачучи се, обіймив уста долонями як трубкою і крикнув з усеї сили:

— Вільно поцілувати?

— Вона, сміючися, кивнула головою на знак, що можна. Таксамо як він крикнула:

— Тільки нині, в полудне!

Вона знов наставила лице.

Савка відступив кільканацять кроків у зад, розігнався до потока і скочив. По тім боці попав ногами на беріг, та на сам край, вже підмитий водою. Край під ногами усунувся і Савка впав у воду. Капелюх злетів з голови і лишився на березі. Гандзя вхопила капелюх і з криком „ратуйте!" бігла за водою, бо вода несла Савку до річки. Вода несла його при самім березі, та не було чого вхопитися. Так Савка доплив до млинівки і вплив у млинівку аж до комори млина з колесом. Вхопивши одною рукою якийсь стовп, другою вчіпився колеса. Колесо, тягнене його тягаром, стало крутитися. Він ліз до гори, хапаючи руками клепку за клепкою. Клепка за клепкою сходила вниз і він все стояв у воді по коліна. Аж Гандзя вбігла до млина з криком, що колесо поломить парубкови кости; мельник вийшов і Савку витягнув з води.

— Що ти тут робиш? — спитав мельник.

— Капелюх впав мені до потока і я скочив до води, щоби він не поплив аж до ріки. Вода занесла мене до вашого млина. Бачу, мій капелюх в руках Гандзі.

— І цілком пе мокрий, — додав мельник, беручи капелюх в руку.

— Бувайте здорові, бо мушу бігти до кладки, щоби в пору вернутися до роботи по тім боці потока.

— Та такий мокрий? Зажди тут хвильку. Принесу тобі сухе шмаття, переодягнешся.

Мельник пішов до свого мешкання.

— Що тепер буде? — шепнув Савка, нахилившися до Гандзі.

— Тепер? — відповіла Гандзя паленіючи. — Тепер я відійду відси, бо ти переодягнешся і підеш до роботи.

— Чи ти вже забула, чого я скакав через потік? Чи ти забула, що то ти позволила мені? Я свого не дарую, бо я за се заплатив страхом.

— Бувай здоров, бо мельник вже йде!

— Я таки свого не дарую!

Обіймив дівчину за шию і поцілував в самі уста.

— Тепер вже йди! — сказав пускаючи її.

Дівчина втікла в сам час, бо надійшов мельник з сухим біллям і одягом. Савка переодягся скоро і пішов до робти.

Тепер Савка вже був певний свого. Вже мав право сказати дівчині, що любить її. Був певний, що як її спитає, чи вона його любить, то вона не скаже „ні!" Як би мав хліб, то міг би вже тепер одружитися. Тепер він уже заробляв, та ледви на свій власний прожиток. Доробився лише стільки, що вже мав свою власну сокиру, свою пилу й один гибель. Для столяря було се замало. Ще потрібні були ріжні гиблі, сверли, то що. Найбільше коштував би варстат. Щоби на все те заощадити зі своїх теперішних зарібків, мусів би щадити пару років. Так довго не хотів ждати на своє щастя. За якийсь час люди, що вернулися з торгу, принесли до села вість, що знов хтось бачив Івана Рачука. За пару днів по селу пішла трівога, бо в ночи одному господареви вкрали коня. Хтось украв, і то не з пасовиска, а зі стайні.

— То ніхто інший не вкрав, як той проклятий Рачук! — говорили люди.

Що ночі по селу ходили два вартівники. Давали їх господарі, чергуючися. То були вартівники проти вогню. Для злодіїв ті вартівники не були перешкодою, бо хоч ходили по селу цілу ніч, і вигукували, то кінь таки пропав. Громада [illegible]ила наймити нічного вартівника проти злодіїв; який одночасно був би також вартівником проти вогню. Таким способом господарі спекалися обовязку висилати на варту своїх синів, або наймати парубків.

Дерчиці не були бідні, власних зарібників без ніякого маєтку не було там, отже на такого вартівника, чи на нічного поліцая ніхто не зголошувався. Війт мав велику охоту взяти захожого зарібника Савку Марунчака, бо знав, що то найбільший в селі силач і не страшка син. Та боявся спитати його, бо то був столяр і міг би таким предложенням обидитися. Війт рішиввя якось так розмовитися з ним, щоби, не питаючи його, дістати від нього потрібну відповідь. Савка дістав у війта роботу. Війт скорше дістав нагоду до балачки про силу Савки, як надіявся. До роботи Савці були потрібні дошки. Ті дошки треба було щойно нарізати. Щоби їх мож було врізати, треба було смерекову колоду покласти на руштовання.

(Дальше буде)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО ДЕЛЕҐАТІВ І КОНВЕНЦІЮ.

Конвенція У. Н. Союза — це найважніше парляментарне тіло американських Українців. Вона уявляє собою найсвідомішу частину нашої іміґрації. Так принаймні повинно бути. А як не є, то ми повинні старатися, щоби так було.

Делеґати, котрі зїжджаються на Конвенцію, належать звичайно до ріжних партій чи груп і є ріжних релігійних переконань. Та ми приїжджаємо на Конвенцію У. Н. Союза, а не на політичне віче чи релігійне зібрання. І тому треба приноровитися до того, що більшість членів нашої орґанізації досі завжди заявлялася за національно-демократичну, поступову плятформу, яка відповідає переконанням подавляючої більшости У. Н. Союза.

І треба делеґатам знати, що на кожду Конвенцію прибуває завжди горстка делеґатів, котрі одержують інструкції від ворогів нашого народа й намагаються вносити в нашу орґанізацію роздори. Вони то винаймають на Конвенції бічні галі й втягають необзнакомлених з їх роботою членів, звичайно тих, що є перший раз на Конвенції, у свої коншахти і є причиною того, що на 150 делеґатів є 400 кандидатів на ріжні уряди. А це їм часто вдається, бо це вже така українська вдача, що кождий хоче бути отаманом. Якжеж ним не бути, як тут якась ґрупа запрошує і обіцює попертя? В той спосіб делеґати, замісць думати про справи У. Н. Союза, роздумують над інтриґами ворогів нашої орґанізації й нашого національного ідеалу.

Делеґати повинні заздалегідь здати собі добре справу з того, чим є Конвенція. І тому не повинні ставити там до Головних Урядників і редакції таких запитів, які можна було полагодити листовно. І не питати редактора про погоду, як це вже бувало! Конвенція коштує грубі гроші і їх не видає орґанізація на того роду запити. Правда, що більшість делеґатів є свідома свого завдання. Вона завжди бореться з демагоґією, але це все коштує богато витрати часу й енерґії. Тому хай делеґати підчас наступної Конвенції памятають, що треба говорити коротко й річево й порушувати тільки самі важні справи. Критикуймо Головний Уряд і редакцію, але річево й чесно, а за таку критику скритиковані будуть нам ще вдячні. А коли покажеться, що Головні Урядники добре сповняли свої обовязки (а я думаю, що так), то нема причини їх усувати і вибирати інших. І памятаймо, що всі ми не можемо ввійти до Головного Уряду. А хто хоче прислужитися У. Н. Союзови і народній справі, то може це зробити і не будучи Головним Урядником. Він може прислужитися орґанізації й на Конвенції, коли буде розуміти завдання делеґата.

На кінці завважу, що ми повинні вибирати делеґатами випробуваних працівників, менше кандидатів на урядників, а більше робітників.

Андрій Цебак,
делеґат з 100 відділу.

—o—

HOW TO MAKE OUR PROTESTS EFFECTIVE.

I have been reading the many letters from boys and girls from different cities about the Protest Meetings which are being held. I want to know if anyone can tell me what good are these meetings? When we go to the hall of these meetings, we agree with the people on the stage on what they say. But as soon as we reach home we forget about these meetings. What is the use of holding them and talking if we don't do anything? Our motto should be, "Practice what we preach."

At the Protest Meeting at Cooper Union Hall in New York, there were over 2,000 people who attended. At this meeting, like all others, a collection was taken up. I would like to know what is being done with this money?

From these meetings we make Resolutions and say we will send them to the League of Nations and other countries. What is the good of sending these Resolutions? As soon as they are read over by the people who they are sent to, they are then sent to Mr. Wastebasket. Now why not send a delegate to the people to whom the Resolutions are sent to? Could we not do this with the money we collect at each Protest Meeting?

I have talked to quite a few of American born people of different nationalities and they all say that it is a shame that such a large and growing nation like ours should suffer under such rules of the Polish people.

The people all know that we are trying our best to be free. But somehow we do not go about it in the right way and spirit. Until we gather in one group and in one spirit and find the right way to go about our work, we will have to suffer.

I want to ask now if the girls and boys of Ukrainian parents, who read this article, will please write in and tell their idea about these questions. I am sure there are many like myself who would like to hear the different opinions that could be offered.

If we American born Ukrainians would get together and try more, I am sure we could get better results than what our parents could. It seems that our parents are doing more than what we younger generation are doing. Why put all the work on our parents? Lets take the burden upon ourselves and try our hardest to get Ukrkaine free.

Sophie Fello,
Kearny, N. J.

(The contributions which were collected at the Cooper Union meeting of January 29, 1933, were designated by the United Organization of Greater New York to be used for the support of various Ukrainian organizations in the old country. The colection was made with that understanding. There was passed at that meeting a resolution to send a delegation to Washington. —Ed.).

—o—

ДАВ ГОСПОДЬ ХАТУ, А ДІДЬКО ГОСТІ.

Добре роблять наші члени, що забирають голос у справі вибору делеґатів на конвенцію, а зокрема, що заявляються за те, щоби не вибирати тих, котрі більше дбають та думають про Москву ніж про Україну.

Я вступив до У. Н. Союза в 1908 р. Від того часу мав я добру нагоду приглянутися нашій орґанізації. Я знаю, що ті, що клали основи під нашу орґанізацію, були національного духа. Ті, що розбудовували відділи, були теж націоналістами, коли вжити тої назви, якою ми тепер послугуємося.

І тому не диво, що на наших конвенціях завжди делеґати заявлялися за те, щоби наш напрям був націоналістичний. Назагал ми завжди мали добрих і щирих делеґатів, котрі боронили чесно У. Н. Союза й вибирали добрих і щирих головних урядників. Найкращим доказом цього є те, що наш Союз так гарно розвинувся, що в нім є порядок та що ним гордиться ціла наша іміґрація.

І тому й тепер треба нам мати делеґатами таких людей, котрі не дадуться нічим захитати, котрі є знані зі своєї народної праці й праці в У. Н. Союзі.

Ми маємо добру і сильну орґанізацію, нашу національну твердиню в Америці. Ми бачимо, як до неї закрадаються ріжні вороги, котрі виступають як великі приятелі робітників. Вони би раді знову стати делеґатами, а то й головними радними. Приглядаючися тому, виходить на таке, що дав нам Господь гарну хату, а дідько насилає нам гості. Стережімся тих непрошених гостей. Вони вже добре нагосподарили на Великій Україні, довівши найбагатший край на світі до жебрачої торби. Тесаме хотіли би вони зробити і з У. Н. Союзом. Хотіли би питлювати в Союзовім млині, та з їх питлювання не було би муки, а тільки ґрис. Тому стережім чистоти нашої хати і не засмічуймо її ріжними московськими аґентами чи іншими ворогами.

Михайло Чагарин,
з 106 відділу,

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

КЛІФТОН, ГАЙТС, ПА.

Як розвивається наша школа й „лєкція" Питляра.

Заходом українського Комітету Школи рішено приготовити 12 учеників до співу (коляди), під наглядом громадянки Розалії Мандзікової. Діточки виконали свій обовязок взірцево, за що їх винагороджено колядою в сумі $16. З того родичі школи жертвують $5 на Рідну Школу в старім краю, а решта грошей лишається на покриття коштів місцесої школи.

Школа розвивається гарно. Діточки охотно приходять на науку. А намагається її розбити місцевий „Робкор", що заліз до будинку школи. Перед тим, як саля стояла пусткою, то „Робкор" не винаймав салі, але тепер вижебрав салю хоч на два рази на міцяць, щоби шкодити школі й тим показати свою „революційну активність".

І тому дня 19. січня „У. Щ. Вісти" помістили „Робкорівські" сплетні під наголовком: „Петлюрівський недобиток". В цих сплетнях „Робкор" взиває всіх на лєкцію, що відбулася 22. січня в цій салі, де є українська школа і де відбуваються зібрання Клюбу. Родичі дітей Школи прийшли на салю, щоби запитати „Робкора", яким правом мають вони користуватися їх лавками без їх дозволу.

Не буду розписуватися над наклепами „Робкора" щодо петлюрівського команданта тайної поліції, який нібито має перебувати в нашій громаді, бо є звичайні большевицькі брехні. Але зате згадаю точніше про „лєкцію" большевицького „героя" — Олекси Питляра, що то береться розбивати У. Н. Союз. Ось точний її зміст:

Походжу з селянсько-робітничого роду з Галичини. Заки приступлю до лєкції, мушу заявити, що я ніколи не був большевиком, доки не побачив на свої власні очі Радсоюза. А тепер я вповні годжуся й хочу розказати правду, що я там бачив. Був у Москві, бачив памятник Лєніна і діточі садки. Діти мають построені спеціяльні їдальні. На пасах тягнуться тарелі, а кожда дитина бере свій таріль. Все те практично построєно. Пізніше я відїхав до Харкова. Там можете зараз пізнати, що то є столиця Радянської України, бо все є написано по українськи. Харків дуже скоро розбудовується і вже має такі великі доми як і Америка. Все те роблять робітники для себе. За кілька днів я відїхав до Києва. Київ також гарне місто, великий рух на вулицях і трамвай ходить один за другим, а їздить там повно людей, що не можна дістатись до середини. Мені було інтересним побачити Лавру. Пішов до середини тунелів подивитися на гроби, що їх попи називають святими, бо там мали знаходитися святі. Це все є попівська брехня, бо в тих гробах большевики познаходили тисячі костей і солому.

Пізніше я заглянув до середини Лаври. За вівтаром Лаври була Матір Божа, убрана в золоті і брилянтові сукні і мала діямантові очі; підчас Служби Божої ту Матір Божу привязувано мотузком за голову і тягнено від вівтаря догори, себто виглядало, що вона їде до неба. Отак дурили попи нашого брата, але тепер уже не здурять, бо большевики відкрили всю правду; взяли й поздирали все з Матери Божої, а очі діямантові повидовбували і за це купили селянам і робітникам хліба, як був голод на Україні. Як я опустив Рад-Україну і на польській границі звернув увагу на пограничні стовпи, то там уже пізнав ріжницю держав. В Польщі дуже нашого робітника переслідують і всюди є повно тайних поліцаїв. Під цим оглядом я був дуже обережний і мені нічого польська влада не зробила, але в хаті поміж нашими селянами я говорив, як треба боротись проти буржуазії. Тепер я повернувся назад і виступаю активно поміж українськими робітниками та говорю відкрито правду. Через те мене українські пани не люблять і говорять, що я їм розбиваю товариства, як У. Н. Союз. А я, хоч є його членом і був вибраний на конвенції У. Н. Союза на головного радного, то однак не годжуся з У. Н. Союзом.

По укінченню тої „лєкції", один з присутних (Т. Ф.) запитав „лєктора", чи він бачив українські школи нижчі, середні і вищі й які є в тих школах учителі? Лєктор зачервонівся і відповів: „Га, знаєте, я не мав настільки часу, щоби всюди заглянути". А один парафіянин додає: — Якто, Лавру і тунелі мали час оглянути, а школи то ні?"

От так виглядає по громадах робота „Робкорів" і Питлярів — московських аґентів.

Кліфтонський громадянин.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

І. Бондар.

ВЧІМСЯ РІДНЬОЇ МОВИ

(1)

I.

На статтю Е. Ляховича „Церква й ми", що була вміщена в „Свободі", зявився допис п. М. Петренка, в якім він докоряв Е. Ляховичеви, що той ужив багато чужих слів у своїй статті. До певної міри М. Петренко має рацію, але менторський тон його допису такий, що він примусив мене взятися за написання своїх завваг на допис М. Петренка. У свому дописі я старався придержуватись того тону, якого сам М. Петренко вжив у своїй статті, щоб показати, які відгуки такий характер допису викликає в читача. На ті мої завваги зявилися в „Свободі" кілька дописів. Один з Нюарку (п. Ю. Баранюка), другий з Ню Йорку (п. П. Т.), ще один допис п. М. П. Петренка та інші.

З того бачу, що порушена п. М. Петренком справа та мої завваги декого зацікавили, а декого й вивели з рівноваги. Перше, я хочу сказати про характер відповідей на мій допис, а потім скажу кілька слів зприводу змісту кождого допису зокрема. На перше місце по витриманости тону, по щирости, з якої пробивається дійсна любов та повага до своєї рідньої мови, треба поставити допис п. Ю. Баранюка. Та зрештою з тим дописом нема чого мені спречатися. Його написано з повагою, з щирим бажанням зробити певні завваги, щоб пособити справі. Більшість докорів тим, що хапаються дуже часто за чужі слова, цілком справедлива й на місці. Лиш одного бракує тому дописови, а саме, що автор не подав українських слів замісць чужих, ужитих п. Е. Ляховичем. Тоді й сам Е. Ляхович, думаю, й інші були би вдячні Ю. Баранюкови та навчилисяб дечого більше. Лише п. Ю. Баранюк мусить згодитися з тим, що трапляються такі нові поняття, відчування, витвори певних річей, чи певних ситуацій, на означення яких слова в мові свого народу не знайдеш. Тому то доводиться брати чужі слова тих народів, які вже знайшли їх на означення тих явищ, а тим лекше береться ті слова, коли вони вже поширені серед більшости культурних та цивілізованих народів.

Такий закон розвитку кождої мови, а не лиш української. Чужі слова зпочатку приходять до мови в такій формі, в якій вони вживаються в мові того народу, від якого позичені, а поволі, стаючи все більше поширеними й зрозумілими ширшим колам у чужій для них мові, починають підлягати всім правилам тієї мови, яка їх запозичила з іншої мови. Отак сталось у нас зі словами: „бюро", „кіно", „пальто", „вольта", "Мексико", "гаракірі", „Монако", "Марсей", "Британь", "форум", "індівідуум", "лібрето", "монсіньор", "віртуоз", "депо" й т. д. Зпочатку такі слова в українській мові не відмінялися, бо були занадто чужі й свіжі в нашій мові, а потім їх стали відміняти відповідно до правил української мови й вони все більше вростають, а деякі вже й вросли в українську мову, як рідні їй. Навіть більше того: наприклад у словах „монсіоньорі", „віртуозо", „депот" відкинено останню літеру, щоб тільки мати спромогу відміняти їх за правилами української мови. Позатим ще й досі є в нашій мові багато слів, які не відміняються, як наприклад: „неґлеже", „матіне", "резюме", "експозе" й т. д. Можливо, що з часом ці слова теж зазнають певної зміни й будуть підлягати правилам української мови, або вони зовсім відпадуть від української мови й на їх місце зявляться нові українські слова, витворені за всіми правилами української мови.

Отсе я хочу сказати п. Ю. Баранюкови. Не треба боятися чужих слів в українській мові, коли вони введені до неї з конечности через недостачу відповідних слів українських. Це не буде засмічуванням мови. Засмічуватиметься мова тоді, коли замісць українських слів у ній починають вживати чужих слів, забуваючи за свої рідні. Та тут справа не лише в окремих словах, але й у способі висловлення своїх думок, справа в способі будови речень і т. п. Буває, що, пишучи українськими словами, люди будують речення на зразок московський, польський, німецький, анґлійський і т. п., що трапляється навіть у нашій письменницькій мові.

II.

В числі 21 „Свободи" появився допис П. Т. Цей допис уже цілком іншого характеру, як по формі так і по змісті.

З моєї статті зовсім не виходить, „що хто з тих, що не розуміють мови д. Е. Ляховича, буде заперечувати, то нехай читає собі „Тарзана". Ні, пане П. Т., не те, зовсім не те. Хто сьогодня може розуміти лише „Тарзана", той нехай змагає до того, щоби зчасом зрозуміти й популярно наукові писання, писання, що порушують певні проблєми й т. д. Не станеж, думаю, й сам П. Т. читати наукову статтю, скажемо, про аналітичну ґеометрію, коли він до неї не підготований; але можливо між читачами „Свободи" знайдуться й такі, що прочитають і прочитане зрозуміють.

Далі п. П. Т. нападає на мене, що нібито я боронив москалізми в українській мові. Де, коли, і в чім він це побачив у моїм дописі? Адже ні П. М. Петренко, ні П. Т. не подають московських слів, „запозичених" Е. Ляховичем, а подають слова, які вже мають інтернаціональне значіння й вживаються в багатьох мовах цивілізованих народів, а частина з них може й у московській. Та мене це й не цікавить.

В запалі полємічної гарячки П. Т. подав твердження російського історика Кавеліна про те, що „російська держава" була заснована Українцями та Білорусинами. Цим він хотів доказати, що в українській мові дійсно є москалізми. Ні, не від того москалізми в українській мові, а від довголітнього гноблення України Московщиною. Та про це зрештою я не буду багато говорити. Тут хочу лише завважити, що крім Кавеліна є багато інших і більше авторитетних російських та українських істориків. П. Т. нещасливо вхопився за Кавеліна, якраз за того історика, що підтримує теорію Поґодіна та Соболевського про єдність „вєлікорусскаво" та малорусскаво" племени. Цяж теорія вже давно заперечена українськими істориками, навіть ліпшими московськими історикамн відкинена, а тому не варто хапатися її Українцеви, навіть у запалі полємічної гарячки.

Подаючи українських письменників, у яких творах трапляються москалізми, П. Т. пише, що „навіть (?!) у Лепкого вони ест (?!), не кажучи про Грінченка, Костомарова, Куліша, Коцюбинського, Руданського, Франка". Ось тут маєте: письменника, як Лепкий, який не тішиться признанням зразкової чистоти мови, П. Т. ставить на перше місце й підкреслює „навіть", а такого артиста й знавця української мови, як Коцюбинський, ставить десь на пяте місце, а побіч нього таких корифеїв української мови, як Грінченко й Куліш, ставить нижче Лепкого. Таксамо й мова Руданського та Франка ні трохи не стоїть нижче від мови Б. Лепкого. Чи це вказує на знання П. Т. мови й творів тих письменників, чи вказує лише на те, що він ось так собі махнув назвищами кількох письменників, які прийшли йому на гадку, хай це рішить сам читач.

Не знаю, чому П. Т. причіпив до своєї статті замітку про мови народів, які вимерли, або про те, що мова зчасом міняє свої форми й слова. Може він зробив це тому, щоби полємізувати зі мною в тій справі, якої я не підносив, що нібито в українській мові все позичене від інших. Хто вміє спокійно читати дописи, той напевно мої слова, що „українського сміття треба шукати в московській мові", зрозумів так, що властиво російська літературна мова має більше українізмів, ніж українська москалізмів.

Далі П. Т. старається виправдати штучне утворення ріжних слів. Адже колись селяни говорили на автомобіль „чортопхайка", а тепер навіть забули те слово. Колись на Великій Україні селяни казали „лісапет", а не „велосіпед", як пише П. Т. Обидва ці слова вже вмерли й замінили їх інші. Таксамо вмерли вже всі ті штучні витвори змалоросійщеної напів-інтеліґенції, яка творила слова, неприродні українській мові. П. Т. хоче знати, „чому фотоґраф гарно, а лицепис погано". Тому, що фотоґраф означує того, хто творить при помочі світла, а лицепис — того, що пише своїми власними руками при помочі фарб, олівця, глини й т. д., або навіть і того, що розписує (малює) іншим облича. „Чому гарніше писати інтерпретація, а не толкування; калькуляція, а не переоцінка; або інтелект, а не розсудок, розвага? На останнє чуже слово аж два наших". Отак питається п. П. Т. Відповідаю:

(Далі буде).

Ріжниця.

— Яка є ріжниця між богатим і вбогим?

— Убогий має трицять долярів довгу, а богатий триста тисяч довгу.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINE'S GREAT OPERA.

By Philip Becker Goetz.

New York City.

The First American performance of Tschaikowsky's opera "Mazeppa" was given last Saturday at Mecca Temple in New York. The director, Dimitri Chutro, with notable assistance from conductor, singers, and stage designer covered himself with glory. Not only was the music a constant delight but the enthusiasm of the whole cast was soon caught by the audience of 3000, nearly all of whom were Ukrainians whose dream of freedom is kept fresh by this story of a hero born 300 years ago. The ill-fated Mazeppa defeated by Peter the Great at the battle of Poltava and forced from the side of his dead wife to flee from the Ukraine stands as a liberator of an aspiring and cultured people from the tyranny of the semi-barbarous Russians. The two impressive prayers, the thrilling choruses, the dynamic folk dances, the love duets, the richly-colored orchestral accompaniment all brought back vividly to the audience how much a sheltering America has taught them what they owe to the people at home. Of the 1,000,000 Ukrainians in this country there are said to be 100,000 in New York city and these fugitives believe that this noble music is like a trumpet call from the 40,000,000 compatriots in the homeland oppressed by political rulers who do not understand them. Music and poetry are often said to have nothing to do with politics; but this exalted and eloquent opera is an exception, for it breathes the air of Shelley's "Prometheus."

(Evening News,
Buffalo, N. Y., Feb. 11, 1933).

—o—

UKRAINIANS PAY TRIBUTE TO RUDANSKY.

Exercises Held.

Memory of Great Poet Honored at Program Given in Crompton.

A large percentage of the Ukrainian colony of West Warwick attended the exersises commemorating the birth of Rudansky, Ukrainian poet, held Sunday afternoon in Odd Fellow's hall, Crompton. A large photograph of the poet, painted by Ernest Gingras, a student at the West Warwick senior high school, was placed in the center of the stage and a huge wreath was placed beside it, while the other decorations included draped American and Ukrainian flags.

The program was as follows: "Life of Rudansky," Wasyl Fedorowicz; "Blow the Wind," Wasyl Fedorowicz, Jr.; song, "Dying in a Foreign Country," Anna Zomear; "Ukrkaine," Steven Spodarik; "Why Don't You Fly, Young Fellows?" sung by the chorus; "Children of Other Nations," Olga Dudka; "The Coocoo Bird," Mary Ladodiak.

"Hetman Skoropadski," Helen Zomear; "Down Fell the Green Oak," solo by Miss Blanch Panas; "I Can not Forget," Mary Bernadyn; "Give Us a Mother to Tell Us," Helen Semczuk; "Why So Secretly?" solo by Miss Panas; "Jail for Freedom," Olga Mode; violin selections, Anna Moskalyk; "Doubt Not Good People," chorus; "My Dear Own Country," Anna Moskalyk; "Nobody Will Cry," Wallace Moskalyk; solo, "If I Were a Coocoo," Miss Panas.

"Am I Not Free?" Anna Zomear; "Those Who Are Living Get Up in Health," chorus; "A Woman in a Church," Mary Diachun; "A Pig is a Pig," Helen Kondrat; "Not My Feet," Rose Loader; "I Will Not Mary Him," selection, Miss Panas; "Good Givers," Catherine Diachun; "I'm the Boss in This House—Under the Table," Olga Bernadyn; "Ukrainian Cossack in Church," Mary Diachun; solo, "I Have Some Man," Miss Panas; "Gypsy Funeral," Helen Zobear.

"Rain," Steve Spodarik; "I Lost My Soul," Catherine Diachun; solo, Anna Moskalyk; "How Many Souls are there in the Body," Olga Andruchow; imitation of a deaf and dumb person, Peter Krawchuk. Other recitations were given by Anna Zobear, Mary Diachun, Marion Baluch and Steve Boluch. The program was brought to a close with the singing of the American and Ukrkainian national anthems.

After the program little Olga Semczuk, 2, recited a poem entitled, "Will You People Like Me?" Refreshments were served under the direction of Mrs. Luke Szelest, Mrs. Marco Hudyma, Mrs. Joseph Semczuk, Mrs. Steve Panas and Mrs. Luke Moskalyk.

The committee in charge of the program included Wasyl Fedorowicz, Andrew Kondrat and Marco Hudyma.

(Pawtuxet Valley Daily Times,
West Warwick, R. I.,
Feb. 13, 1933).

The Sport Whirl.

CLEVELAND, O.

Cossacks Defeated in Final Quarters.

The Melange Club was a surprised victim of a 17—13 defeat administered by the Cossacks' Fine Arts Club of Cleveland, Ohio, Tuesday, Jan. 31, at the Tremont School Gymnasium. Both teams concentrated on the defense emphatically which resulted in a low final score.

John Rieter of the Cossack squad scored 4 field goals from the pivot position and one foul shot for a total of 9 points claiming high scoring honors of the game. Rumenik of the opponents scintillated at a guard position and scored 4 points.

Last Two Minutes Fatal.

Riding on the crest of a wave of a possible victory the Cossacks were given a taste of bitter medicine Friday, February 3, at the Tremont Gym by Ed Boltz of the La Branche Sports. The Ukes lost 22—28.

The Cossacks were leading by four points up to the last two minutes of play when Boltz a substitute forward entered the game and sank 5 field goals from the middle of the floor to hand the Cossacks their first defeat of the season.

Marshall Gollege Man Stars.

In an independent scrimmage with the Sokol Tyre's Sunday, Feb. 5, the Ukrainian lads were defeated by a score of 51—35 at the Sokol's Gym.

John Kaplysh of the Cossacks held his man scoreless and was high point scorer of his squal with high point scorer of his squad with high with 8 points which he scored from the pivot position.

Although the Sokol squad consisted of a higher class of players the Cossacks lead at the first quarter by a score of 10—8 and at the end of the first half were out in front by a score of 21—16.

Scintilating for the Sokol Squad were the Hanacek brothers Gus and John. John a member of the John Marshall Law College basket-ball team scored 24 points during the whole game. Sixteen of the points were registered in the second half of the game. His brother Gus scored 8 points.

BOX SCORE.

Players.	F.G.	F.	T.
M. Fedak, RF ..	1	0	2
J. Kaplysh, LF ..	5	2	12
J. Rieter, C	4	0	8
J. Marko, RG ..	3	0	6
P. Olshanicki, LG	2	2	6
T. Fedak, LF	0	1	1
N. Fornal, LG ...	0	0	0
J. Guzik, RG ...	0	0	0
S. Smutczok, RF ..	0	0	0
	15	5	35

Players.	F.G.	F.	T.
G. Hanacek, RF ..	4	0	8
S. Herman, LF ..	2	2	6
J. Shib, C	3	1	7
J. Busta, RG	3	0	6
J. Hanacek, LG ..	11	2	24
	23	5	51

Ted Kaplysh.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

БРУКЛИН, Н. Й.

На Рідний Край.

Заходами Укр. Пр. Дем. Клюбу заряджено різдвяну коляду, з якої прийшло $125.

За колядою ходили: М. Баглай, Гр. Волічинський, В. Костів, І. Костів, М. Костів, П. Малицький, Л. Кісь, П. Дубовецький і М. Кіт.

Коляду зложили: Укр. Пр. Дем. Клюб 10 дол.; С. Заблоцький 5 дол.; по 2 дол. зложили: о. А. Лотович, С. Романський, Гр. Швець, Гр. Сидорко, В. Шийка, С. Сулима; Л. Жур 1 дол. 50 цнт.; по 1 дол.: В. Галась, Д. Скіцько, Г. Волічинський, В. Савіцький, В. Костів, М. Баглай, І. Сенько, Т. Кіх, І. Дахновський, М. Шипот, П. Дубовецький, А. Гавришко, І. Шийка, І. Балко, І. Цюпа, М. Запісацький, С. Канюка, І. Мудрик, В. Шеремета, І. Забавський, В. Курило, Й. Возняковський, Т. Волошин, С. Ковальчук, П. Баран, В. Возняковський, В. Післяк, К. Герман, Б. Ястремський, Д. Шарко, П. Малицький (Н.), М. Кіт, А. Станчак, Ю. Саламін, А. Крук, П. Дикий, Гр. Олексин, І. Возний, А. Кіт, В. Кіт, А. Отенбрайт, П. Малицький (І.), Гр. Сокіл, В. Палащук, І. Чабанюк, Д. Сметанюк, І. Крук, М. Сідловський, І. Череп, А. Білобран, Антін Череп, І. Завадовський, С. Лис, Е. Біленький, А. Волох, П. Дацко, Ф. Авраменко, І. Прокицький, П. Когут, Гр. Малко, П. Набацький, І. Костів, Д. Кмита, Т. Нечепорук, Т. Кирилюк, С. Мацюра, П. Післяк, І. Коптюх, В. Гладюк, Й. Блазенський (Литовець), Д. Білаш, М. Костів, Т. Сорока, М. Турко, Н. Сторожук, М. Джурин, Л. Кісь, М. Корчинський, М. Маркевич, С. Занько, Гр. Шевчук, Т. Маґаляс, Д. Синюта, В. Тижник, М. Леньо, І. Довгун, Г. Романчук; С. Глушко 75 цнт.; по 50 зложили: П. Кузьма, Н. Ткач, І. Малко, М. Древняк, Й. Муц, Й. Шевчук, О. Команьовська, Гр. Паґут, Ф. Сулима, Й. Савечко, І. Перна, Ф. Горбачук, П. Прийма, М. Котик; В. Гупало 40 цнт.; по 25 цнт.: В. Мисик, А. Харук, М. Чорній, П. Станкевич, Т. Закренський; Н. Н. 10 цнт. Усього заколядовано 125 долярів. На зборах дня 26 січня рішено ці гроші вислати через Обєднання, а то: на Рідну Школу в краю $100; на політичних вязнів $25.

За Укр. Пр. Дем. Клюб:
М. Баглай, секретар.

— Журба та клопіт зїдає мені мозок!

— Не журися, вони небаром здохнуть з голоду!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН МОЖНОВЛАДЕЦЬ ДЖУНҐЛІВ.

(74)

Блейк запримітив, що від сильного удару по щиті противника його списа зломилась. Він оглянувся й побачив, що його противник лижить на землі, а кінь подався геть далі без їздця. Взагалі вже було кілька лицарів на землі, а коні їх бігали по полю. Блейк підніс свою зломану спису догори й подався ґальопом до свого місця, щоб там узяти нову спису. На лицаря із зломаною списою не нападали, а давали йому можливість дістати до рук нову зброю.

Узброївшись у нову спису, Блейк подався до середини поля, де решта лицарів ще змагалася. Бій був не рішений, бо ще з обох сторін більш як половина лицарів сиділа на своїх конях й уперто боролася з противниками. Блейк несподівано почув гукаючі голоси, що долітали до нього від глядачів, які були з князем Богуном: „Сер Вілдред! Сер Відред! Ось тут цей чорний лицар, що переміг сера Ґая! Ось він тут! Нападь на нього! Сер Вілдред!"

—o—

Сер Вілдред був усього сто ярдів від Блейка. Він уже був готовий до бою й гукав на Блейка: „Гей, Чорний Лицарю! Гей, сер Чорний Лицарю, чи ти вже готовий до бою зі мною?" Блейк глянув у його сторону й відповів: „Так! Нападай! Маєш нагоду зударитися зі мною!" Разом з цими словами обидва лицарі, що було духу в їх коней, кинулися один проти другого. Сер Вілдред був великаном по будові й багатир по силі. Він був героєм серед лицарів Богука.

Здавалося, що він самою природою створений для лицарства, для героїчних учинків і перемог. Проти нього виступав звичайний „лицар" Блейк, будови середнього американського спортсмена. Здавалося, що занадто нерівна пара приступає до двобою. Зі сторони Богуна неслися крики радости й сподівання скорої перемоги, а зі сторони князя Ґобреда все притихло. Блейк глянув до льожі князя Ґобреда й побачив, як там стояла занімілою від страху княжна Ґвінальда.